

kedik el a lelőhely. Egy amorf alakú, ÉK–DNy-i irányú kisebb dombon található, kiterjedése kb. 310×210 m. A terepbejárás során neolitikus és Árpád-kori kerámiát gyűjtöttünk a szántott felszínről.

Arnóti-oldal észak (KÖH 84843): Arnóttól kb. 1200 m-re, Ny-i irányban, Arnót és Miskolc közigazgatási határától 80 m-re, K-i irányban helyezkedik el a 400×230 m nagyságú, amorf alakú lelőhely, a környezetéből kissé kiemelkedő dombon. Itt középső neolitikus kerámiát gyűjtöttünk a friss szántásban.

Kis-Sajótól nyugatra (KÖH 84847): A Kis-Sajótól 30 m-re Ny-ra, az Arnót–Felsőzsolca–Miskolc hármastól ÉK-re 110 m-re helyezkedik el a lelőhely. D-i fele csekély mértékben Felsőzsolca közigazgatási területére nyúlik át. Az ÉK–DNy-i irányú lelőhely kiterjedése 270×150 m. A területen jellegtelen őskori, császárkori és késő Árpád-kori kerámiát gyűjtöttünk a friss szántásban.

Nagy-Bugyiktól nyugatra (KÖH 84841): Az Arnót–Sajópál-fala–Szirmabesenyő hármastól DNy-ra, attól 680 m-re, egy É–D-i irányú magaslaton található a lelőhely. É-i felén a terepbejárás időpontjában sarjadó növényzet volt, D-i felét letört kukorica borította. A mintegy 240×100 m kiterjedésű területen csekély mennyiségű, jellegtelen őskori és késő Árpád-kori kerámiát gyűjtöttünk.

Munkatársak: Csengeri Piroska, Hajdú Melinda, Nagy Zoltán, Nagy S. József, Szolyák Péter és Szörényi Gábor András.

MISKOLCZI MELINDA

8. Arnót határa (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U

Pusztai Imre önkéntes gyűjtőmunkájának köszönhetően 2011–2012-ben több új lelőhelyet ismerhettünk meg a megyében. Segítő munkáját ezúton is köszönjük.

Arnóti-oldal észak (KÖH 84843): A lelőhely a település határától Ny-ra, a Kis-Sajó jobb partjától mintegy 330 m-re, egy 100×60 m-es területen található kis domb. Az előkerült telep a középső neolitikum időszakára tehető. Kiterjedése pontosan nem adható meg.

Nagy-Bugyik (KÖH 85193⁴): A lelőhely a település határától ÉNy-ra, a Kis-Sajó bal partjától mintegy 70 m-re, egy 2–4 ha területű dombon található. Az előkerült telep a középső neolitikum (bükki kultúra) időszakára tehető. Kiterjedése pontosan nem adható meg.

HAJDÚ MELINDA

9. Árpádhalom határa (Csongrád megye) I

2012. június 28-án az Árpádhalom melletti Hét-halom nevű halomcsoportnál végeztem helyszíni szemlét, hogy felmérjem a korábban itt létesített homokbánya aktuális kiterjedését és ellenőrizsem az itt található halmok állapotát.

A helyszínen az volt tapasztalható, hogy a homokbánya területe jelentősen megnyúlt É felé hosszirányban, szélességében azonban nem terjeszkedett tovább K felé. Két halmot már

gyakorlatilag elnyelt a kitermelés (*Hét-halom III., KÖH 57987; Hét-halom IV., 57988*). 2006-ban még mindkét halmot viszonylag eredeti állapotában láttam; ekkor 0,2 m magasságúak voltak, alakjuk azonban a folyamatos szántóföldi művelés miatt már alig volt felismerhető.

A további létező halmok (*Hét-halom (I.), II., V., Árpádhalom II.; KÖH 57985, 57986, 57989, 17569*) a homokbánya területén kívül esnek, így ezek állapotát a földkitermelés nem befolyásolta. A fentiekrol a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt is tájékoztattuk.

BEDE ÁDÁM

10. Ásotthalom, Kurta-domb (KÖH 1872)

(Csongrád-megye) Sza, Ú, I

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal megbízásából a Móra Ferenc Múzeum 2012. május 22–31. között próba, majd 2012. június 13. és július 17. között megelőző feltárást végzett az Ásotthalom, valamint a Bački Vinograd között tervezett határátkelő építése kapcsán, a lelőhely ÉK-i részén. A próbafeltárást során mindösszesen 4 kutatóárok kialakítására került sor a határra tartó műtárral párhuzamosan, attól DNy-ra. Csaknem minden kutatóárkban római kori szarmata jelenségekre bukkantunk, így a lelőhely beruházással érintett területén megelőző feltárást elvégzése vált indokolttá. Kezdetben az út DNy-i oldalát tártuk fel. Az itt tapasztalt objektumszóródás alapján vált indokolttá az úttól ÉK-re eső terület feltárása. A feltárást területének 70–80%-a szántóföldi környezetben fektet. Csupán a szelvény ÉK-i harmadát fedte bokros, erdős rész, ahol csak annak eltávolítása után kezdődhetett meg a feltárásmunka. Mindösszesen 8019 m² nagyságú területen végeztünk kutatást. A munkák két különálló területen zajlottak. A lelőhelyen ÉNy–DK-i irányban keresztülhaladó műtárról DK-re, a korábban kialakított kutatószondák összenyitásával egy közel 3400 m² alapterületű szelvényben, valamint az úttól ÉK-re egy közel 4600 m² nagyságú területen kutattunk. A gépi humuszeltávolítás nyomán, a 0,6–0,8 m vastag, sötétbarna homokból álló humusztakaró alatt mindösszesen 285 jelenség folyt rajzolódott ki. Ebből, az előkerült leletanyag alapján, 132 objektum a római kori szarmaták hagyatékának bizonyult. 38 objektum leletanyag hiányában ismeretlen korú maradt, 60 beásás pedig már néprajzi anyaggal jellemezhető múlt századi tanyamaradvány volt.

A feltárássra került objektumok 78 %-át képviselő szarmata objektumok típusmegoszlására jellemző, hogy utóbbiak közül 5 épületmaradványnak, 2 füstölőnek, 1 kemencének, 108 gödörnek, 16 pedig különféle árokszakasznak bizonyult. A területen történő hosszabb idejű megtelepedésre utaltak azok a 10–13 m² alapterületű, négyzetes és téglalap alaprajzú épületmaradványok, amelyek zöme a műtárról D-re, a határsávhoz közeli területen koncentráltak. A legtöbb közepén megtaláltuk a tetőszerkezetet tartó cölöp helyét. Egy épületben padlót, egyben padkás lejárót, egyben pedig sarokba telepített szabad tűzhely nyomát tártuk fel. Az 5 épület méretben és szerkezetben igen hasonló volt egymáshoz. Az egykorú, vagy közel egykorú, egymáshoz közel álló épületek egykor különféle funkciókat láthattak el. A házaktól 50 m re ÉNy-ra, egy-egy füstölőgödört is találtunk. A telepen zajló korabeli élelmiszertartósításra utaló objektumok tájolása egységes, ÉK–DNy volt. Alapvetően 3 tagból álltak, ahol a tűző-, vagy munkagödört valamint a füstölőteret egy-egy, közel 2 m hosszú kürtő kötötte össze.

4 A 2014. március 7. és 10-én végzett terepbejárás és geofizikai felmérés eredményeként az eddig pontosan nyilvántartott Arnót, Nagy-Bugyik (KÖH 85193) régészeti lelőhelyről bebizonyosodott, hogy a nagy méretű, összefüggő Arnót, Arnót-oldal I. (Nagy-Bugyik) (KÖH 84915) lelőhely része.

A kürtőkben és a munkagödörökben tapasztalt erősen kormos, átégett talaj a füstölők intenzív használatára utalt. A feltárt településrészen csupán egyetlen kisebb kemencére bukkantunk, amely mérete és a benne előkerült salakmaradványok alapján feltehetően ipari céllal létesülhetett. A helyi fémfeldolgozás gyanúját a telep egyik gödréből előkerült vasbuca és számos fémsalakrög is alátámasztja. A szarmata telep gyakori objektumtípusai voltak azok az árkok, amelyek kisebb szakaszai már a próbafeltárás során előkerültek. Valódi rendszert azonban csak a nagyobb felületnyitás után mutattak. Az árkok között legalább 2 nagyobb, négyszögletes kerítőárok került elő. Alapterületük 10×10 és 25×25 m körüli volt. A feltárt szarmata objektumok 82 %-a hengeres, méhkas alakú, vagy hordó átmetzetű gödörnek bizonyult. Jellemző volt ezek elhelyezkedésére, hogy gyakran sűrűn egymás mellé ásták őket, a terep magasabb részein. Az ilyen „gödörbokrok” 8–12, vagy akár több darab, egymástól 30–50 cm re megásott, közel azonos méretű gödörből álltak. Legalább 4 ilyen gödör csoportot találtunk a 2 szelvény szakaszban.

A telepanyag zöme kézzel és korongon formált kerámiák töredékei voltak, amelyek aránya az első vizsgálat alapján közel azonosnak látszik. Állatsontok (szarvasmarha, sertés, kutya) és néhány vas- és bronztárgy (lemezek, karika), örlőkő színesítette a leletanyagot. A kerámiák között római készítésű, provinciális eredetű *terra sigillata* tálak és *amforák* töredékei is akadtak. Ezek telepen való jelenléte, valamint a helyi készítésű szarmata edények formavilága alapján a telep egységesen a 2. századra keltezhető. Utóbbi kelteztést a telep egyik gödréből előkerült zöld üvegből készült ikergyöngy is megerősíti.

A feltárás során kiderült, hogy az Ásotthalom és Bački Vinograd között tervezett határátkelő környékét érintő régészeti lelőhely jóval nagyobb a korábban feltételezetténél. A feltárás területén csupán a lelőhely ÉNy-i szélét sikerült megtalálni. Más irányokban a település további objektumait rejtheti a föld. A humuszvastagság, valamint a csekély leletintenzitás miatt ezek felszíni nyomaival alig számolhatunk. A jelek alapján a lelőhely az államhatár szerb oldalán is folytatódik.

A leletanyag és a feltárás dokumentációja a szegedi Móra Ferenc Múzeumban került végleges elhelyezésre.

A feltárás munkatársai: Benedek András, Pópity Richárd, Nagy Norbert, Takács Gábor, Gera Róbert, Gyürösi Tímea, Gábor László, Kujáni Yvett, Olgyai János, Bóka Péter, Szeverényi Vajk, Priskin Anna, Németh Dániel, Szabó Dénes, Czukor Péter, Kóteles Péter, Susits Diana.

PÓPITY DÁNIEL

11. Bakonszeg határa (Hajdú-Bihar megye) Ő, U, B, Sza, A

A „Berettyó védőtöltések fejlesztése a Kis-sárréti és a berettyóújfalui ártéri öblözetekben” tárgyú beruházás által érintett területeken régészeti próbafeltárásokat folytatott a Déri Múzeum. A Berettyó jobb és bal partján összesen 37 kutatószonda kijelölése történt meg a Csökmő és Berettyóújfalú közötti szakasról készült régészeti hatástanulmány alapján.

Kórógy (KÖH 69413): A lelőhely Bakonszegtől D-re, a Berettyó bal partján, a gátórháztól Ny-ra helyezkedik el, egy DNY–ÉK-i háton. A felső 100–120 cm-es humuszréteg eltávolítását követően egy középső bronzkori településhez tartozó 4 gödör, valamint egy kora avar kori temetkezés került elő. Utóbbi sekély, DK–ÉNy-i tájolású, négyszögletes alakú aknasír

volt, mely bolygatatlan állapotban maradt meg. Mellékletei főként az elhunyt övéhez kapcsolódnak: vascsat, kovadarab, vaskés. A lábnál elhelyezett kézzel formált fazék alatt emlőstől származó bordacsontok voltak.

V/4. Gátórház (KÖH 69415): A lelőhely Bakonszeg D-i részén, a Berettyó híd mellett, attól Ny-ra található, a folyó bal partján húzódó ÉNy–DK-i gerincen. Egy kora neolitik (Körös-kultúra) település 2 gödre került feltárássra, illetve további 6 gödör, 4 árok és 1 cölöphely, melyeket a belőlük előkerült gyér mennyiségű leletanyag miatt csak feltételelesen lehet kötni ehhez a korszakhoz.

Város földje Ny 1. (KÖH 69417): A lelőhely Bakonszeg D-i részén, a Berettyó bal partján húzódó ÉNy–DK-i irányú háton található. Itt egy késő bronzkori település 2 gödre került feltárássra, valamint az ezekbe beásott római császárkorból származó leleteket tartalmazó gödör. Egy további gödör és 2 árok kelteztése bizonytalan, de utóbbiak vágják az egyik bronzkori objektumot, így a későbbi periódushoz való tartozásuk valószínűbb.

Város földje Ny 2. (KÖH 69419): A lelőhelyen a szonda K-i felében egy K–Ny irányú árok húzódott, mely valószínűleg őskori, azonban a rendelkezésre álló leletanyag pontosabb meghatározására nem alkalmas.

Munkatársak: Faur Zoltán, Papp Enikő, Tóthné Andrea régész-technikusok.

HULLÁM DÉNES

12. Balatonendréd, Magyar tenger Tsz. 3. (KÖH 81089)

(Somogy megye) A

A Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága (ma Kaposvári Rippl-Rónai Múzeum) munkatársai 2010–2012-ben szakfelügyeletet végeztek a Balatonendréd–Lulla összekötőt építési munkálatainál. 2012. április 2-án az út melletti vízelvezető árok ásása közben csontok kerültek elő a Balatonendréd–Lulla összekötő út 13. lelőhelyen. Mivel több sírfoltot láttunk, a munkát leállítottuk a területen. Az avar lelőhely az út alá is húzódott, sajnos – mivel töltést építettek és csak igen sekély humuszolás történt – az utépítéskor végzett szakfelügyelet során a sírfoltok nem voltak észlelhetőek.

A kivitelezővel egyeztetve megkezdjük a sírok bontását, közben a tovább ásott árkokban is újabb sírokat találtunk. Sajnos legalább 5–6 temetkezés megsemmisülhetett, míg több részlegesen lett bolygatva. Az úttól DNY-ra lévő áteresz falában 6 sírfolt látszott. Ezek az árkok 4–5 m-es mélységük és a rajtuk lévő 2 m-es feltöltés-réteg miatt, nem voltak kibonthatóak. Az árkok mellett, a még el nem készült rézsűk helyén, nagyjából 3 m-es szélességben humuszolást végeztünk, így sok sértetlen temetkezést is találtunk.

Összesen 60 sírt bontottunk ki. Egy több száz, esetleg több ezer síros temetővel számolhatunk, amelynek kiterjedése nehezen megállapítható. A temető É-i, ÉNy-i végébe áshattunk bele. Az árkokban egy idő után elfogytak a sírfoltok, kissé rendszertelenebbé is váltak itt a temetkezések. Ebben az irányban inkább csak kis mértékben folytatódhat a temető. DNY-ra és K-re nem tudjuk meddig tart a lelőhely, D-re, DK-re csak egy darabig voltak követhetőek a foltok az árkokban, mivel a meredeken mélyülő domboldalra hordott nagy méretű töltésben az árok egy idő után nem éri el a sírok mélységét. Ebben az irányban a feltárt részen túl legalább 50 m-re terjedhet még a temető.